অধ্যায় ৮ ঃ চৈয়দ আব্দুল মালিক ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাট*-২

অধ্যায় গাঁথনি

৮.১ উদ্দেশ্য
৮.২ পৰিচয়
৮.৩ *জীয়া জুৰিৰ ঘাট*
৮.৩.১ উপন্যাসখনৰ সাধাৰণ আলোচনা
৮.৩.২ উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ
৮.৩.৩ উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ
৮.৩.৪ উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ
৮.৩.৫ উপন্যাসখনত প্ৰতিফলিত হোৱা মানবতাবাদ
৮.৩.৬ উপন্যাসখনৰ সাহিত্যিক সৌন্দৰ্য
৮.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৮.৫ অধিক জানিবলৈ
৮.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
৮.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৮.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকে ৰচনা কৰা *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* উপন্যাসৰ কাহিনী আৰু চৰিত্ৰসমূহৰ লগত পৰিচিত হ'ব পাৰিব
- এখন সামাজিক উপন্যাস হিচাপে এই উপন্যাসত ফুটি উঠা বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰিব পাৰিব
- *জীয়া জুৰিৰ ঘাটত* ফুটি উঠা মানবীয় চিন্তাৰ মনোজ্ঞ দিশ বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ভাষাৰ বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰিব।

৮.২ পৰিচয়

এই অধ্যায়টোত আপুনি কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ উপন্যাস কৃতি *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* বিস্তৃত আলোচনা পঢ়িবলৈ পাব। বহুতো উপন্যাসৰ ৰচক চৈয়দ আব্দুল মালিকে তেওঁৰ এইখন সামাজিক উপন্যাসত যি কাহিনী কৈছে, তাত সমস্যা আৰু মানসিক দ্বন্দ্ব পীড়িত সাধাৰণ মানুহৰ জীয়াই থকাৰ প্ৰতি থকা তীব্ৰ লালসা প্ৰকাশ পাইছে। এইখন এখন সৰু কলেবৰৰ উপন্যাস। উপন্যাসখনৰ সৃষ্টিৰ আঁৰত থকা মনৰ ভাব ব্যক্ত কৰি মালিকে কৈ গৈছে যে এটা সত্য ঘটনাৰ

আলমতে *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* উপন্যাসখনে প্ৰাণ পাই উঠিছে। তেওঁ নিজৰ এই উপন্যাসখনক "এটা দীঘল গল্প বুলিলেও আপত্তিৰ কোনো কাৰণ নাই" বুলি কৈছে যদিও উপন্যাসৰ আলোচকসকলৰ দৃষ্টিত এইখন এখন উপন্যাস ৰূপে ধৰা দিছে। সেয়েহে এই অধ্যায়টোত আমি এইখনক এখন উপন্যাস হিচাপেই আলোচনা কৰিবলৈ লৈছোঁ।

৮.৩ *জীয়া জুৰিৰ ঘাট*

৮.৩.১ উপন্যাসখনৰ সাধাৰণ আলোচনা

জীয়া জুৰিৰ ঘাট কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ এখন সামাজিক উপন্যাস। উপন্যাসখনৰ ৰচনাকাল ১৯৬০ চন। আলোচকসকলৰ কথাত সূৰ মিলাই ক'বলৈ গ'লে মালিকৰ এই বিশেষ উপন্যাসখন তেওঁ ৰচনা কৰা 'প্ৰথম পৰ্ব'ৰ অন্তৰ্গত উপন্যাস। আলোচকসকলে তেওঁৰ উপন্যাসসমূহক প্ৰধানকৈ তিনিটা 'পৰ্বত' ভাগ কৰিছে। সেই পৰ্ব কেইটা হৈছে— আদি পৰ্ব ঃ আৰম্ভণিৰ পৰা ১৯৬০ চনলৈকে, মধ্য পৰ্ব ঃ ১৯৬১ চনৰ পৰা ১৯৭০ চনলৈকে, তৃতীয় বা বৰ্তমান পৰ্ব ঃ ১৯৭১ চনৰ পৰা আগলৈ। তেওঁৰ প্ৰথম পৰ্বৰ উপন্যাস কেইখন ৰোমাণ্টিকধৰ্মী। মানবীয় মূল্যবোধৰ মৰ্মস্পৰ্শী ৰূপায়ণ আৰু প্ৰেমৰ সৰস চিত্ৰণ তেওঁৰ প্ৰথম পৰ্বৰ উপন্যাস কেইখনৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* উপন্যাসখনত এই দুয়োটা বৈশিষ্ট্যৰ মনোৰম প্ৰকাশ ঘটিছে।

জীয়া জুৰিৰ ঘাট গ্ৰাম্য পটভূমিত ৰচিত সামাজিক উপন্যাস। ইয়াত চালেহ নামৰ নিবনুৱা ডেকা এজনৰ জীৱনৰ উত্থান-পতনৰ কাহিনী লিপিবদ্ধ হৈছে। অশেষ চেষ্টা কৰিও অৰ্ধশিক্ষিত চালেহে নিজৰ বাবে এটা চাকৰি যোগাৰ কৰিব পৰা নাছিল। পাঠশালা শিক্ষক ককায়েক জেহিৰ আৰু সৰলমনা বৌৰেক কণমাইক সি কষ্ট দি থকা বুলি আত্মগ্লানিত ভুগিছে। কিন্তু সি নিৰুপায়। সি কাম পোৱাৰ আশাত চহৰলৈ বাট লৈছে। হতাশাৰ বাহিৰে সি একো পোৱা নাই। তেনে এক যাত্ৰাত সি চম্পাৰ ঘৰত প্ৰবেশ কৰে। গণিকা চম্পাৰ লগত তাৰ দৈহিক সম্পৰ্ক ঘটে। প্ৰতিফল ৰূপে সি সংক্ৰামক যৌন ব্যাধিৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হয়। ইতিমধ্যে ককায়েক-বৌৰেকৰ কথা মানি সি চাৰাক তাৰ পত্নী ৰূপে আদৰি আনিছিল। অথচ নিজৰ শৰীৰত বাহৰ পাতি লোৱা সেই ৰোগটোৰ বাবে সি ঘৈণীয়েকক বৈবাহিক জীৱনৰ সুখ প্ৰদান কৰাৰ পৰা বিৰত থাকিবলগীয়া হৈছিল। সি চম্পাক হত্যা কৰি তাৰ পোতক তুলিবলৈ আগবাঢ়িছিল যদিও তাইৰ বাস্তৱ, মৰ্মস্পৰ্শী স্থিতিৰ বিষয়ে গম পাই থমকি গ'ল। পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত সি তাৰ ঘৈণীয়েকৰ সোণৰ নেক্‌লেচ চুৰ কৰি বন্ধুৰেক ভোলাৰ হাতত সেইডাল দিয়াত ভোলাই প্ৰকৃত কাহিনীটো শুনি তাক গৰিহণা দিলে আৰু চাৰাক নেক্‌লেচডাল ঘূৰাই দিবলৈ ক'লে। চালেহে চাৰাৰ আগত সকলো কথা মুকলিভাৱে ক'লে আৰু লগতে নিজৰ ৰোগৰ কথাও ক'লে। চাৰাই কোনো ধৰণৰ প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ নকৰি তাক তাৰ চিকিৎসা কৰিবলৈ

ক'লে আৰু অভয় দান কৰিলে। ঘৈণীয়েকৰ সেই মহানুভৱতা দেখি চালেহ মুগ্ধ হৈছিল। সি স্বস্তিৰ নিশ্বাস ত্যাগ কৰিলে।

চালেহহঁতৰ নিচিনা কর্মক্ষম ডেকা নিবনুৱা হৈ বহি থাকিবলগীয়া হ'লে আত্মগ্লানি আৰু হতাশাত ডুব গৈ অনিশ্চিত পথত খোজ দিবলৈ কুণ্ঠাবোধ নকৰে। মনৰ সংঘাতময় স্থিতিয়ে সিবিলাকৰ জীয়াই থকাৰ উদ্দেশ্যৰ বিষয়ে সন্দিহান কৰি তোলে। সেইবাবে নভবা-নিচিন্তাকৈ বাট এৰি অবাটে যায়। চালেহেও তাকেই কৰিছে আৰু নিজৰ জীৱন আৰু নতুনকৈ পতা সংসাৰখনলৈ এজাক ধুমুহা নমাই আনিছে। সময়ত সেই ধুমুহাজাক শাম কাটিছিল। চালেহে জীৱনৰ প্ৰকৃত পাঠ হৃদয়ঙ্গম কৰিব পাৰিলে।

জীৱনৰ দুই বিপৰীতমুখী চিত্ৰৰে উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ ভাৰাক্ৰান্ত। এফালে এচামে আনক নিজৰ প্ৰাপ্যৰ পৰা বঞ্চিত কৰি সমাজত নিজৰ স্থিতি দৃঢ় কৰিছে। ভোলাহঁতৰ নিচিনাবোৰ সেই বঞ্চিত শ্ৰেণীত পৰিছে। গতিকে ভোলাৰ নিচিনা কর্মহীন ডেকাই চৌর্য বৃত্তি গ্ৰহণ কৰি জীৱন ধাৰণ কৰাতো একো আচৰিত কথা নহয়। তাহাঁতৰ বাবে চম্পাৰ নিচিনা যুৱতীয়ে গণিকা বৃত্তি গ্ৰহণ কৰি নিজৰ পৰিয়ালৰ ভৰণ-পোষণ দিয়াতোও সাধাৰণ কথা। তাত একো অস্বাভাৱিকতা নাই। ঔপন্যাসিক মালিকে চালেহ চৰিত্ৰৰ বিশ্লেষণৰ মাজেদি জীৱনৰ এই বিপৰীতমুখী ছবিৰ মার্মিক চিত্ৰ অংকন কৰিছে।

৮.৩.২ উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ

জীয়া জুৰিৰ ঘাট উপন্যাসখন কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকে ৰচনা কৰা সামাজিক উপন্যাসৰ ভিতৰত এখন। এইখনৰ প্ৰকাশৰ কাল ১৯৮৬ চন। উপন্যাসখন কলেবৰত সৰু। মুখ্য পুৰুষ চৰিত্ৰ চালেহৰ শাৰীৰিক অসুস্থতা আৰু তাক লৈ তাৰ মনত সৃষ্টি হোৱা বিপৰীতমুখী দ্বন্দ্বই উপন্যাসৰ কাহিনীভাগৰ মূল আকর্ষণ বিন্দু। সৃষ্টিশীল ৰচনা একোটাৰ মাজেদি লেখকৰ মানসিক চিন্তাৰ জগতখন উন্মুখ হৈ পৰে। এই উপন্যাসতো ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম হোৱা পৰিলক্ষিত নহয়। এই উপন্যাসখনৰ আলোচনাৰ মাজেদি আমি কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ বিচাৰধাৰাৰ লগতে তেওঁৰ উপন্যাসৰ ভাষা, বিভিন্ন চৰিত্ৰৰ ভাবনাৰ লগত পৰিচিত হোৱাৰ সুযোগ লাভ কৰিব পাৰোঁ। সমাজৰ প্ৰতি দায়বদ্ধ লেখক হিচাপে মালিকৰ উপন্যাসৰ অন্যতম সুৰ মানৱতাবাদৰ যি প্ৰকাশ এই উপন্যাসত ফুটি উঠিছে সিয়ে তেওঁ চিত্ৰিত কৰা তেনেই সাধাৰণ চৰিত্ৰকো মহীয়ান কৰিছে।

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ উপন্যাস *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ চালেহ, অর্ধশিক্ষিত নিবনুৱা ডেকা। সি তাৰ ককায়েক জেহিৰ আৰু বৌৰেক কণমাইৰ আশ্ৰয়ত থাকে। জেহিৰ গাঁৱৰ পাঠশালা স্কুলৰ পণ্ডিত। চাকৰিৰ দৰমহাৰ সামান্য টকা কেইটাৰে ঘৈণীয়েক কণমায়ে কোনো ৰকমে ঘৰখন চলায়। তিনিটা ল'ৰা-ছোৱালীৰে জেহিৰৰ এখন সুখৰ সংসাৰেই বুলিব লাগিব। চালেহক তাৰ ককায়েক আৰু নবৌৰেকে যথেষ্ট

আদৰ কৰে আৰু তাৰ যত্ন লয়। কিন্তু চালেহে ঘৰখনৰ বাবে একো এটা কৰিব নোৱাৰাৰ চিন্তাত হতাশাগ্রস্ত। চালেহ গাঁৱৰ ন ধনী ব্যক্তি বদিৰৰ জীয়েকৰ প্রতি আসক্ত। সিহঁতৰ শুভাকাংক্ষী কাদেৰে বদিৰৰ জীয়েক আইছাক চালেহৰ বাবে খুজিবলৈ বদিৰৰ ওচৰলৈ গৈ অপমানিত হৈ ঘূৰি আহিবলগীয়া হৈছিল। বদিৰৰ যুক্তি আৰু চালেহহঁতৰ নিঃকিন অৱস্থাৰ লগত তাৰ ঘৰুৱা অৱস্থাৰ আকাশ-পাতাল প্রভেদ। এনে স্থলত কোনো পধ্যেই সি চালেহৰ লগত আইছাৰ বিবাহত সন্মতি দিব নোৱাৰে।

সময়ত কাদেৰে বদিৰে তেওঁক কৰা অপমানৰ পোতক ভালকৈয়ে তুলিলে। তেওঁ চালেহৰ বাবে দূৰৈৰ বৰচোমনি গাঁৱৰ ৰহিম মণ্ডলৰ নুমলীয়া জীয়েক চাৰাক ঠিক কৰিলে। কইনাজনীক চালেহৰ ঘৰৰ সকলোৱে পছন্দ কৰিলে। ইতিমধ্যে তাৰ জীৱনলৈ আহিব খোজা এই নতুন দায়িত্বৰ কথা চিন্তা কৰি চালেহে চাকৰিৰ সন্ধানত চহৰলৈ অহা-যোৱা কৰি থাকিল। তেনে চহৰমুখী যাত্রাত তাৰ ভোলা নামৰ অন্য এজন নিবনুৱা যুৱকৰ লগত চিনাকি হয়। সময়ত দুয়ো অন্তৰংগ বন্ধু হৈ পৰে। ভোলাই তাক কথা দিলে যে কিবা উপযুক্ত কামৰ সন্ধান পালে সি চালেহক জনাব।

চহৰলৈ গৈ থকা সময়ত এবাৰ চালেহে প্রচণ্ড ৰ'দৰ উত্তাপৰ পৰা পৰিত্রাণ পাবলৈ ৰাস্তাৰ দাঁতিত থকা এটা অকলশৰীয়া ঘৰত প্রবেশ কৰিছিল। সেয়াই তাৰ বাবে কাল হ'ল। প্রকৃততে সেয়া চম্পা নামৰ দেহোপজীৱিনীৰ ঘৰ। তাই ৰ'দৰ প্রকোপত অষ্ঠ-কণ্ঠ শুকাই যোৱা চালেহৰ তৃষ্ণা নিবাৰণ কৰিছিল। অনুসন্ধিৎসাবশতঃ চালেহৰ সেই তৃষ্ণা ক্রমশঃ জৈৱিক তৃষ্ণালৈ পর্যবসিত হ'ল। সি জীৱনত ডাঙৰ ভুল এটা কৰিলে। তাৰ ফল হ'ল বিষময়। সি যৌন ৰোগৰ দ্বাৰা আক্রান্ত হ'ল। চম্পাই সেই ৰোগৰ বীজাণু বহন কৰি আছিল। সময়ত চালেহৰ জীৱনলৈ চাৰা নামৰ ৰূপে-গুণে সম্পূর্ণা নাৰী গৰাকী আহিল। সি বাস্তৱিকতাৰ কথা চিন্তা কৰি সচকিত হ'ল। ইতিমধ্যে যৌনৰোগ বিশযজ্ঞ ড° ফুকনে কোৱা অনুসৰি সেই ৰোগটো সংক্রামক ৰোগ হোৱাত সি সকলো ফালৰ পৰা সাৱধানতা অৱলম্বন কৰাটো বাঞ্চনীয়। সি তাৰ নবপৰিণীতা স্ত্রীৰ কায চাপিবলৈ অপাৰগ হ'ল। অথচ সি চাৰাৰ আগত তাৰ বেমাৰৰ কথাও খুলি ক'ব নোৱাৰে। কিজানিবা কিবা মাৰাত্মক প্রতিক্রিয়া হয়।

মনৰ সেই দোদুল্যমান স্থিতিত সি ঠিক কৰিলে যে সি চম্পাক হত্যা কৰি তাইৰ ওচৰত প্রতিশোধ ল'ব। সি তাইক হত্যা কৰি তাইৰ হাতত থকা ধন-সোণ লৈ তাৰে নিজৰ চিকিৎসা কৰাব। নিয়তিৰ কি অদ্ভূত বিধান যে যি চম্পাৰ বাবে তাৰ জীৱন নৰক সদৃশ হৈ পৰিছিল সেই একেজনী চম্পাই নিজৰ একমাত্র ভায়েক ভোলা যাতে কিবা কামত নিয়োজিত হ'ব পাৰে তাৰ বাবে নিজৰ শৰীৰটো বিক্রী কৰি তেনেদৰে ধন গোটাইছিল। সেই সত্যটোৰ লগত মুখামুখি হোৱাৰ পিছত চালেহে এটা ভাৰাক্রান্ত মন লৈ ঘৰলৈ উভতিছিল।

ইতিমধ্যে তাৰ ঘৈণীয়েক চাৰাই গিৰীয়েকৰ সেই আচৰিত ধৰণৰ অনাসক্তি আৰু বিৰাগ ভাব দেখি চিন্তিত হৈছিল। তাই অনুভব কৰিছিল যে কিবা এটা বিশেষ চিন্তাই তাইৰ গিৰীয়েকক ব্যতিব্যস্ত কৰি তুলিছিল। কিন্তু সেই চিন্তাৰ কাৰণটো তাই উদ্ধাৰ কৰিব পৰা নাছিল। নিবনুৱা চালেহৰ বহুত পৰিমাণৰ টকাৰ প্ৰয়োজন যাতে সেই টকাৰে সি তাৰ ৰোগৰ চিকিৎসা কৰি ৰোগমুক্ত হ'ব পাৰে। সি এদিন ৰাতি তাৰ ঘৈণীয়েকৰ সোণৰ নেক্‌লেচ চুৰ কৰি চহৰলৈ সেইডাল বিক্ৰী কৰিবলৈ গ'ল। চহৰলৈ গৈ সি ভোলাক লগ পালে। নেক্‌লেচ্‌ডাল বিক্ৰী কৰাৰ প্ৰসঙ্গত সি ভোলাৰ আগত অকপটে সকলো কথা স্বীকাৰ কৰিলে। ভোলাই তাক গৰিহণা দিলে। সি চালেহক সেইডাল চাৰাক উভতাই দি তাইৰ আগত সকলো কথা খুলি ক'বলৈ পৰামৰ্শ দিলে। সি নিজৰ ভাগৰ টকা কেইটামান চালেহৰ হাতত গুজি দি তাৰে তাৰ চিকিৎসা আৰম্ভ কৰিবলৈ ক'লে।

চালেহে মনত সাহস সঞ্চয় কৰি চাৰাৰ মুখামুখি হৈ সকলো বৃত্তান্ত ক'লে। চাৰাই তাক অভয় দান কৰিলে। তাই বিয়াৰ সময়ত উৎসৰ্গাত পোৱা টকাখিনি চালেহৰ হাতত তুলি দিয়াৰ সিদ্ধান্ত লৈ সৰল ভাবে তাক ক'লে— "বেমাৰ হৈছে, বেমাৰনো কাৰ নহয়? তাকে আকৌ মোক নোকোৱাকৈ বাহিৰে বাহিৰে ঘূৰি ফুৰিছে।" চালেহৰ মনৰ জঁটবোৰ লাহে লাহে নোহোৱা হ'ল। সি যেন তাৰ নিজৰ ৰোগমুক্তিৰ লগতে ভোলাৰ কল্যাণ আৰু চম্পাৰ সুন্দৰ ভৱিষ্যৎ কামনা কৰিলে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটত* ঔপন্যাসিকে কি দৰে নিবনুৱা সমস্যাটো চিত্ৰিত কৰিছে? (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

৮.৩.৩ উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ

ঔপন্যাসিক মালিকে অহৰহ তেওঁৰ উপন্যাসসমূহত মানুহৰ সন্ধান কৰিছিল— যি মানুহৰ দেহ-মনৰ কোঁহে কোঁহে মানবতাৰ বীজ নিহিত হৈ আছে। তাৰ বাবে তেওঁ কোনো সাধু-মহাত্মাৰ সন্ধান কৰা নাই। বৰঞ্চ দৈনন্দিন জীৱনত লগ পোৱা সাধাৰণ মানুহৰ মাজতে সেই মহৎ উপলব্ধিৰ সন্ধান কৰিছে। *জীয়া জুৰিৰ ঘাটতো* তেওঁ সাধাৰণ মানুহৰ মাজতে সেই মহৎ উপলব্ধিৰ সন্ধান কৰিছে।

- **চালেহ ঃ** চালেহ আজিৰ প্ৰজন্মৰ অৰ্ধশিক্ষিত নিবনুৱা যুবক। কৰ্ম সংস্থান পাবলৈ সি ব্যগ্ৰ। অথচ সি একো সুবিধা কৰিব পৰা নাই। এবাৰ চহৰলৈ কামৰ সন্ধানত যাওঁতে পৰিস্থিতিৰ দায়ত পৰি চম্পা নামৰ গণিকাৰ গৃহত প্ৰৱেশ কৰিছিল। চালেহ কোনো স্থিতপ্ৰজ্ঞ পুৰুষ নাছিল যে সি জৈৱিক কামনা-বাসনাৰ দ্বাৰা প্ৰলোভিত

নহ'ব। চম্পাই তাক 'নৰক'লৈ যোৱাৰ বাট দেখুৱাই দিলে। অতি সোনকালে সি তাৰ প্ৰতিফলো পালে। সি যৌন ব্যাধিৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হ'ল। সি তাৰ কৃত কৰ্মৰ বাবে লজ্জিত বোধ কৰিলে। কিন্তু ইতিমধ্যে বহুত পলম হৈ গৈছিল। লজ্জাবোধ আৰু সৎসাহসৰ অভাৱৰ বাবে সি তাৰ ৰোগৰ কথা লুকুৱাই ৰাখিলে। টকাৰ অভাৱত উপযুক্ত চিকিৎসাও কৰাব নোৱাৰিলে। তেনেতে তাৰ জীৱনলৈ চাৰাৰ আগমন ঘটিল। সি তাৰ নব পৰিণীতা স্ত্ৰীক বৈবাহিক জীৱনৰ সুখ দিবলৈ অপাৰগ হ'ল।

সি তাৰ দুৰ্ভাগ্যজনক স্থিতিৰ বাবে চম্পাক দোষী সাব্যস্ত কৰি এটা ভয়ানক সংকল্প ল'লে। সি তাইক হত্যা কৰিবলৈ তাইৰ ঘৰলৈ গৈছিলে। কিন্তু সি গৈ তাইৰ মুখত যি কথা শুনিলে সেয়ে তাক তাৰ সিদ্ধান্তৰ বিষয়ে দুবাৰ চিন্তা কৰিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। চম্পাই তাইৰ একমাত্ৰ ভায়েক ভোলাৰ সংস্থাপনৰ বাবেই জীৱিকাৰ বাবে সেই নীচ বৃত্তি গ্ৰহণ কৰিছিল। সিহঁতৰ নিচিনা দুখীয়া মানুহক তথাকথিত ভদ্ৰ সমাজৰ অৱস্থাপন্ন লোকে সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ে। কিন্তু অন্ধকাৰৰ সুযোগ লৈ সেই চাম পুৰুষে চম্পাহঁতৰ নিচিনা অসহায় নাৰীক ভোগ কৰি সামান্য কেইটামান পইচা দি যাব পাৰে। তেনে কাম কৰোতে তাই মাৰাত্মক যৌন ব্যাধিৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হৈছিল। সেই সংক্ৰামক ব্যাধি চালেহৰ শৰীৰলৈ সংক্ৰমিত হৈছিল।

চালেহৰ ভিতৰত থকা মানৱতাবোধ শেষ হৈ যোৱা নাছিল। সি অন্য এটা পথৰ সন্ধান পালে। কিন্তু সেই পথো যে ভুল তাক তাৰ বন্ধু ভোলাই আঙুলিয়াই দেখুৱালে। সি তাৰ চিকিৎসাৰ বাবে ধনৰ যোগাৰ কৰিবলৈ ঘৈণীয়েক চাৰাৰ নেক্‌লেচ এডাল চুৰ কৰিলে। ভোলাই তাৰ পৰা সকলো কথা জনাৰ পিছত তাক তাৰ ঘৈণীয়েকৰ আগত সকলো কথা স্বীকাৰ কৰিবলৈ ক'লে। লগতে সি নেক্‌লেচডাল চাৰাক উভতাই দিবলৈ ক'লে আৰু স্বয়ং ভোলাই তাৰ হাতত থকা জমা টকা কেইটা চালেহৰ হাতত দি অনতিপলমে তাৰ চিকিৎসা আৰম্ভ কৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিলে। চালেহৰ মনৰ পৰা শঙ্কা আৰু দ্বন্দ্বৰ স্থিতি নোহোৱা হ'ল। সি চাৰাৰ আগত তাৰ ভুল স্বীকাৰ কৰিলে। তাৰ সেই স্বীকাৰোক্তিয়ে সি কৰা পাপৰ প্ৰায়শ্চিত্ত স্বৰূপ হ'ল। জগতখনলৈ সি মূৰ তুলি চাব পৰা হ'ল। জীৱনলৈ অহা এই নতুন উপলব্ধিয়ে তাৰ মনৰ পৰা কলুষ-কালিমা নোহোৱা কৰিলে। তেতিয়া সি চম্পাৰ নিচিনা অসহায় গণিকা আৰু ভোলাৰ নিচিনা সম্বলহীন তৰুণৰ মঙ্গলাৰ্থে পৰমজনৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাবলৈ হাত দুখন দাঙিব পৰা হ'ল।

- **ভোলা ঃ** ভোলা চম্পা নামৰ গণিকাৰ ভায়েক। সিও চালেহৰ দৰে নিবনুৱা। তাৰ বায়েক চম্পা গণিকা বৃত্তিৰ লগত জড়িত থকাৰ কথা সি জানিছিল। কিন্তু সি নিৰুপায়। তাৰ নিজৰ ভাষাত ক'বলৈ গ'লে— "মই ক'ৰবাত কিবা ভাল কাম-কাজ এটা পোৱা হ'লে— বাইটিয়ে সেইবোৰ কৰিব নালাগিলহেঁতেন।"

ভোলাহঁতৰ নিচিনা অসহায় মানুহবোৰ পৰিস্থিতিৰ দায়ত পৰি চোৰ হয়। সি চিকিৎসক ফুকনৰ ফামচীত কাম পোৱাৰ পিছত বায়েকৰ অসুখ যাতে ভাল হয় তাৰ বাবে ফামচীৰ পৰা ঔষধৰ বৰি চুৰ কৰিবলৈ ধৰিলে। অথচ চালেহে তাৰ হাতত দিয়া সোণৰ নেক্‌লেচডাল সি কোনো পধ্যেই ল'বলৈ মান্তি নহ'ল। তাৰ যুক্তি হ'ল— "তুমি বুজা নাই। বাইটি আৰু মই —আমাৰ ঘৰ-বাৰীও নাই, আমি দুখীয়া মানুহ। ওপঙি ফুৰিছোঁ। এদিন বাইটি মৰি থাকিব, এদিন ময়ো ক'ৰবাত মৰি থাকিম। আমাৰ জীয়াই থকা যি মৰাও সি। তোমালোকৰ কথা সুকীয়া। ঘৰ-বাৰী আছে, পা-পৰিয়াল আছে।...."

চালেহৰ তুলনাত ভোলাৰ সংসাৰ জ্ঞান অধিক। সি এগৰাকী শুভাকাংক্ষী বিজ্ঞ ব্যক্তিৰ দৰে পৰামর্শ দি চালেহক কৈছিল যে সি চাৰাক তাইৰ নেক্‌লেচডাল ঘূৰাই দি তাৰ বেমাৰৰ কথা লুক-ঢাক নকৰাকৈ তাইক জনাব লাগে।

এইদৰে ভোলা নামৰ এই সাধাৰণ চৰিত্রটোৰ মাজেদি মালিকে পৰোপকাৰ আৰু মানবীয়তাবোধৰ যি চানেকি দাঙি ধৰিছে সেয়া উল্লেখনীয়।

- **জেহিৰ ঃ** সম্বন্ধত জেহিৰ চালেহৰ ককায়েক। জেহিৰ পাঠশালাৰ পণ্ডিত। দৰমহাৰ টকাকেইটাৰে কোনোমতে জেহিৰহঁতৰ সংসাৰখন চলি গৈছিল। ঘৈণীয়েক কণমাইৰ সহযোগত ঘৰখন সুস্থিৰ হৈ আছিল। জেহিৰ আৰু কণমাই দুয়োৱে চালেহক বৰ আদৰ কৰিছিল। জেহিৰ নিজৰ কর্মত বিশ্বাসী ঈশ্বৰভিৰু ব্যক্তি। শান্ত স্বভাৱৰ জেহিৰে সংসাৰৰ কূটিলতা বুজিবলৈ অসুবিধা পাইছিল। সহজ-সৰল জীৱনত বিশ্বাসী জেহিৰ উপন্যাসখনৰ এটা মনোৰম চৰিত্র।
- **কাদিৰ ঃ** কাদিৰ চালেহহঁতৰ দূৰ সম্পর্কীয় দদায়েক (খুৰাক)। তেওঁ সমাজৰ এগৰাকী মাতব্বৰ শ্রেণীৰ গণ্যমান্য ব্যক্তি। তেওঁ জেহিৰহঁতৰ শুভাকাংক্ষী ব্যক্তি। গাঁৱৰ ন ধনী বদিৰৰ জীয়েক আইছাৰ প্রতি চালেহৰ দুর্বলতা আছিল। কাদেৰে বদিৰৰ ওচৰত দুয়োটাৰে বিয়াৰ প্রস্তাৱ উত্থাপন কৰিলত বদিৰে সেই প্রস্তাৱ প্রত্যাখ্যান কৰিলে। কাদেৰৰ আত্মসন্মানবোধ প্রবল। বদিৰৰ সেই কথাই তেওঁক অপমানিত কৰিলে। তেওঁ পাছত দূৰৈৰ গাঁও এখনৰ ৰহিম মণ্ডলৰ নুমলীয়া জীয়েক চাৰাক চালেহৰ বাবে জীৱন সঙ্গিনী ৰূপে বাছনি কৰিলে। কাদেৰ সমাজৰ সেই চাম ব্যক্তিৰ শাৰীত পৰে যিয়ে পৰোপকাৰ কৰি মানসিক তৃপ্তি লাভ কৰে। তেওঁলোকৰ আত্মসচেতনাৰ ভাব প্রবল। সেয়েহে কোনোবাই তেওঁলোকৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে কার্য কৰিলে বা তেওঁলোকৰ কথা নামানিলে তেওঁলোকৰ আত্মসন্মানত লাগে। এইয়া আমাৰ সমাজ জীৱনত প্রত্যক্ষ কৰিবলৈ পোৱা সাধাৰণ চৰিত্র।

সেইদৰে উপন্যাসত বদিৰ, মণ্ডল, চিকিৎসক ফুকন, ৰাজেন আদি চৰিত্রসমূহৰ সমাবেশ ঘটিছে। উপন্যাসৰ কাহিনীভাগলৈ এই সমূহ চৰিত্রৰ বিশেষ ভূমিকা নাই যদিও উপন্যাসত চৰিত্রৰ বর্ণাঢ্যতা প্রকাশত এইবাৰৰ সন্নিৱেশ সার্থক হৈছে।

- **চম্পা ঃ** সাধাৰণত অসাধাৰণত্ব আৰোপেই কৃতি শিল্পীসকলক সাধাৰণ স্তৰৰ পৰা ওপৰলৈ তুলি নিয়ে। কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ উপন্যাসসমূহ পঢ়িলে এই কথাষাৰৰ সত্যতা প্ৰতীয়মান হয়। *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* চম্পা নামৰ গণিকা চৰিত্রটোৰ ক্ষেত্রত এই কথাষাৰ প্রযোজ্য হয়। আর্থিক অনাটন আৰু প্রতিকূল পৰিস্থিতিত পৰি ভোলাৰ বায়েক চম্পাই গণিকা বৃত্তি গ্রহণ কৰিব লগীয়া হয়। তাইৰ বাবে চালেহ কেৱল এটা গ্রাহক। গ্রাহকৰ পৰা লাভ লোৱা তাইৰ বৃত্তিগত ধর্ম। তাইৰ সংস্পর্শলৈ অহাৰ পিছত চালেহ যৌনৰোগৰ দ্বাৰা আক্রান্ত হয়। কিন্তু চালেহক তেনেদৰে ঘৃণীয়া কৰাৰ বাবে গণিকা চম্পা অনুশোচনাৰ জুইত দগ্ধ হৈছিল। এজনী গণিকাৰ বাবে এইটো এটা আচহুৱা কথা। অথচ মালিকৰ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* গণিকা চম্পাই নির্দোষী চালেহৰ শৰীৰত যৌন ৰোগৰ বীজ সিঁচি দিয়াৰ পাছত নিজৰ সেই কর্মৰ বাবে অনুতপ্ত হৈ লগৰ গণিকা ফুলক কৈছিলে— "সেই যে জুৱা খেলি টকা দিয়া ল'ৰাটো— বেচেৰাই একো নাজানে— আগে-পাছে কাৰো ওচৰলৈ যোৱাও নাই। অলপ দিনৰ পিছে বিয়া হোৱাৰ কথা আছিল। তাৰ কথা শুনি বেয়াই লাগিছিল। নিঘৃণী ল'ৰাটোক ঘৃণীয়া কৰি, তাৰ ছোৱালীজনীৰো কপাল খাবৰ মন নাছিল। পিছে, নতুন মানুহ, তাকনো সেইবোৰ কথা কেনেকৈ কওঁ। ইপিনে, হাতত পোৱা গ্রাহক ঘূৰাই পঠালে খাম কি?"

  চম্পাৰ এই উপলব্ধিয়ে মানুহ হিচাপে তাইৰ মানসিক উত্তৰণৰ ইংগিত দিছে।

- **চাৰা ঃ** চালেহৰ ঘৈণীয়েক চাৰা এজনী সাধাৰণ ছোৱালী। অন্যান্য সাধাৰণ ঘৰৰ ছোৱালীৰ নিচিনাকৈ তাইয়ো এখন সুখৰ সংসাৰ কামনা কৰিছিল, এগৰাকী দায়িত্বশীল, মৰমীয়াল স্বামীৰ লগত সংসাৰ তৰাৰ আশা কৰিছিল। কিন্তু বাস্তৱিকতা তাৰ বিপৰীত নহ'লেও গিৰীয়েক চালেহৰ পৰা তাই আশানুৰূপ সঁহাৰি লাভ নকৰিলে। নব পৰিণীতা স্ত্রী হিচাপে চাৰাৰ যি আশা-অভিলাষ সেয়া চালেহে পূৰণ কৰিবলৈ ইচ্ছুক নোহোৱা দেখি তাইৰ মনে এক উদাসীনবোধ আৰু অসম্পূর্ণতাৰ বেদনা উপলব্ধি কৰিছিল। নাৰী মনৰ এই আশা-হতাশা, অবদমিত শোকৰ বন্যা প্রকাশত মালিকে কৃতিত্বৰ পৰিচয় দিছে। কাহিনীৰ শেষলৈ অৱশ্যে চাৰাই নিজৰ নীৰৱ স্থিতি সলনি কৰিছে। তাই গিৰীয়েক চালেহক তাৰ সেই অনাসক্তি আৰু নিস্পৃহ মনোভাবৰ কথা সুধিবলৈ স্থিৰ কৰিলে। কিন্তু যেতিয়া চালেহে অকপটভাৱে তাৰ শৰীৰত লগ দিয়া অসুখটোৰ কথা জনালে তেতিয়া চাৰাই সেই কথাটো অতি সহজভাৱে লৈ ক'লে, "বেমাৰ পুহি আছা— তেও এদিনো কোৱা নাই। মই বোলোঁ আইছাৰ কথা চিন্তা কৰিহে শুকাই-খীণাই গৈছে দিনে-দিনে।" গিৰীয়েকে তাইৰ সোণৰ নেক্লেচডাল চুৰি কৰি নিয়া বুলি জানিও তাই গিৰীয়েকক ক্ষমা কৰি দিলে। কেৱল সিমানেই নহয়, তাৰ লগতে তাই তাৰ ৰোগটো চিকিৎসাৰ দ্বাৰা উপশম কৰিবলৈ হাতত থকা টকা দিবলৈকো স্থিৰ কৰিলে। এইখিনিতে চাৰাৰ সহানুভূতিশীল, উদাৰ, ক্ষমাশীল ৰূপটো ফুটি উঠিছে।

➢ **কণমাই ঃ** চালেহৰ বৌৰেক কণমাই এগৰাকী সাধাৰণ গৃহিণী। গিৰীয়েক জেহিৰ, সন্তান তিনিটা আৰু দেওৰেক চালেহক লৈয়েই তেওঁৰ সৰু পৃথিৱীখন। সহজ-সৰল, উদাৰ মনৰ এই সাধাৰণ নাৰীয়ে তেওঁৰ পৰিয়ালটোৰ মঙ্গলৰ বাবে সকলো কৰিবলৈ প্ৰস্তুত। গ্ৰাম্য সমাজত কণমাইৰ নিচিনা চৰিত্ৰৰ অভাৱ নাই। এই ধৰণৰ মানসিকতাৰ নাৰীয়ে পৰিয়ালৰ সুখ-শান্তিৰ বাবে ব্যক্তিগত সুখ-স্বাচ্ছন্দ্যক ত্যাগ কৰিবলৈকো কুণ্ঠাবোধ নকৰে।

এইদৰে *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* উপন্যাসখনক চৈয়দ আব্দুল মালিকে সৰ্বসাধাৰণ জীৱনৰ পৰা বুটলি লোৱা কেইটামান চৰিত্ৰৰ সহায়ত এখন মনোজ্ঞ উপন্যাস ৰূপে গঢ় দিছে। ইয়াত চম্পা চৰিত্ৰৰ মাজেদি চহৰীয়া জীৱনৰ জটিলতা কিছু পৰিমাণে উদ্ভাসিত হৈছে যদিও মূলতঃ গ্ৰাম্য সমাজৰ এক সৰস ৰূপ এই উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰসমূহ আৰু সিবিলাকৰ কাৰ্যাৱলীৰ মাজেদি ভাস্বৰ হৈ উঠিছে।

৮.৩.৪ উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্য

➢ **গ্ৰাম্য জীৱনৰ সৰস চিত্ৰণ ঃ** কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ উপন্যাসকৃতিসমূহত অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনৰ চিত্ৰ মনোমোহা ৰূপত ফুটি উঠা পৰিলক্ষিত হয়। তেওঁৰ নদীকেন্দ্ৰীক উপন্যাস কেইখনেই হওক অথবা গ্ৰাম্য পটভূমিত ৰচিত হোৱা উপন্যাসকেইখনেই হওক, সকলোতে মালিকে যি অপূৰ্ব শব্দমালা গাঁথিছে সিয়ে গ্ৰাম্য জীৱনৰ তেনেই সৰল, তেনেই চিনাকি চিত্ৰক অসাধাৰণ ৰূপত উদ্ভাসিত কৰে। *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* উপন্যাসখনো ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। অৱশ্যে ইয়াত গ্ৰাম্য জীৱনৰ পূৰ্ণাংগ চিত্ৰ এখন পোৱা নাযায়। তেনে কৰাও ঔপন্যাসিকৰ উদ্দেশ্য নহয়। পিছে কাহিনীৰ মাজে মাজে দিয়া টুকুৰা টুকুৰ চিত্ৰই আমাৰ দৃষ্টিৰ সমুখত এখন গ্ৰাম্য সমাজৰ প্ৰতিকৃতি আনি দিয়ে। চালেহৰ বিয়াৰ পূৰ্ব প্ৰস্তুতি পৰ্বত কাদেৰৰ যি উৎসাহ-উদ্দীপনা সেয়া অনস্বীকাৰ্য। তেওঁৰ সেই মনোভাৱত নিহিত হৈ আছে এগৰাকী অভিভাৱকৰ স্নেহসিক্ত অনুশাসনৰ সুৰ। ঔপন্যাসিকৰ ভাষাত— "তাতে কাদিৰ দাইটিৰ তাগাদা আছেই। পুখুৰীৰ দলংকেইখন ভাল নকৰ কিয়? ঘৰৰ ভেটিটোত আৰু অলপ মাটি দেহঁত। চোতালখন বন-পাত চুৰুকি ভালকৈ উলিওৱা।"

গ্ৰাম্য জীৱনত কাৰোবাৰ ঘৰত কিবা উৎসৱ-পৰ্ব হ'লে গাঁৱৰ ৰাইজে একগোট হৈ সেই পৰিয়ালটোক সহায় কৰে। এই পাৰস্পৰিক সহযোগিতা গ্ৰাম্য জীৱনৰ জীৱনৰেখা স্বৰূপ। মালিকৰ ৰচনাত এই বৈশিষ্ট্য উজ্বল ৰূপত ফুটি উঠা পৰিলক্ষিত হয়।

➢ **নগৰীয়া জীৱনৰ জটিলতা ঃ** গ্ৰাম্য জীৱনৰ সৰলতাৰ বিপৰীতে নগৰীয়া জীৱনৰ জটিলতা মালিকৰ উপন্যাস ৰচনাৰ অন্য এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। *জীয়া জুৰিৰ*

ঘাটত চালেহ ক্ষন্তেকৰ বাবে নগৰীয়া জীৱনৰ সেই জটিলতাৰ আবর্তত সোমাই পৰিছে। নগৰীয়া জীৱন চিন্তাৰ লগত চালেহহঁতৰ নিচিনা সৰল মনা গাঁৱৰ মানুহৰ পৰিচয় নথকাৰ বাবে সিহঁত বাৰে প্রতি উজুটি খাই বাট হেৰুৱাই অবাটে যায়। বয়ঃসন্ধিৰ সময়তে চালেহে হাকিমৰ ঘৈণীয়েকৰ তেনে অনাহুত আচৰণ প্রত্যক্ষ কৰিছিল। সেয়া তাৰ বাবে আছিল এটা তিক্ত অভিজ্ঞতা। পৰৱর্তী সময়ত চম্পাই তাক প্রতাৰিত কৰাৰ পাছত সি নগৰীয়া জীৱনৰ কদর্য, জটিল ৰূপৰ লগত আকৌ এবাৰ পৰিচিত হ'ল। সেই অভিজ্ঞতা তাৰ বাবে প্রায় প্রাণঘাতী প্রতিপন্ন হৈছিল। কিন্তু সময়ে তাৰ মানসিক জগতখন মুক্ত কৰিছিল। সি গ্রাম্য জীৱনৰ সৰলতাৰ বুকুত আশ্রয় লৈছিল— চাৰাৰ সহানুভূতিশীল অন্তৰত সি জীৱনৰ অমিয় সুধাৰ সন্ধান পাইছিল। একা বেঁকা বাটেৰে চালেহৰ জীৱনৰ জটিলতাৰ পৰা সৰলতালৈ যিদৰে উত্তৰণ ঘটিছিল, সেয়াই *জীয়া জুৰি ঘাটৰ* মনোহাৰিত্ব বৃদ্ধি কৰিছে।

- **মানৱতাবাদ ঃ** মানৱতাবাদ চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ৰচনাসমূহৰ ঘাই উপাদান। এই গৰাকী কথাশিল্পীয়ে অহৰহ মানুহৰ মাজত এই গুণটোৰ সন্ধান কৰিছিল। তেওঁৰ ৰচনাৰ মাজত আমি তেওঁৰ এই অন্বেষণৰ বতৰা পাওঁ। *জীয়া জুৰিৰ ঘাটত* সৰু সৰু মানুহৰ মনত জীপ লৈ থকা মানৱীয় চিন্তাৰ উমান পোৱা যায়। ইয়াত ভোলা নামৰ সম্বলহীন ল'ৰাটোৰ মনত মানৱীয় চিন্তাৰ উন্মেষ ঘটিছিল। সি চালেহৰ দুর্ভাগ্যজনক স্থিতিৰ কথা উপলব্ধি কৰি তাক সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়িছিল। সি আনকি তাৰ বায়েকৰ চিকিৎসাৰ বাবে থোৱা টকাখিনিও চালেহৰ হাতত গুজি দিছিল। এইখন উপন্যাসত আনকি চম্পা নামৰ গণিকা গৰাকীৰ মনতো মানৱীয়তাবোধৰ উন্মেষ ঘটা পৰিলক্ষিত হয়।
- **নাৰী জীৱনৰ অসহায় ৰূপ ঃ** পুৰুষ প্রধান সমাজত নাৰীয়ে বহুত ভাবি-চিন্তি খোজ দিবলগীয়া হয়। কিজানিবা নাৰী এগৰাকীয়ে গ্রহণ কৰা পদক্ষেপৰ বাবে সমাজত তেওঁ গৰিহণা আৰু লাঞ্ছনাৰ পাত্রী হয়। অথচ কেতিয়াবা এনেও হয় যে পুৰুষে নিজেই নিজৰ স্বার্থৰ অনুকূলে নাৰীক পণ্যৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰি পেলনীয়া বস্তুৰ দৰে বর্জন কৰে। তেনে নাৰীয়ে সমাজত 'পতিতা' আখ্যা পায় আৰু গণিকা ৰূপে ঘৃণনীয় জীৱন যাপন কৰিব লগীয়া হয়। তেনে নাৰীয়ে সমাজৰ অন্য দহ গৰাকী ভদ্র, ভাল ঘৰৰ নাৰীৰ দৰে সন্মানজনক সামাজিক জীৱন-যাপন কৰিব নোৱাৰে। তেওঁৰ জীৱনত সেয়া এক নিষিদ্ধ আশা হৈয়েই ৰয়। নাৰী জীৱনৰ এই অসহায় ৰূপ চম্পা চৰিত্রটোৰ মাজেদি ফুটি উঠিছে। অথচ সিহঁতৰ নিচিনা দুর্ভগীয়া নাৰীয়ে নিজৰ ভাই-ভনী অথবা ৰুগ্ন স্বামী আৰু সন্তানৰ প্রতিপালন কৰিবলগীয়া হয়। স্বার্থপৰ, উদাসীন সমাজ তেনে দুর্ভগীয়া নাৰীক সহায় কৰিবলৈ অনিচ্ছুক। গতিকে চম্পাহঁতৰ নিচিনা নাৰীবিলাকে ভদ্র সমাজত বর্জনীয় পথ এটাত ভৰি দিবলগীয়া হয়। সমাজে পাহৰি যায় যে সিহঁতো তেজ-মঙহৰ মানুহ। সিহঁতৰো মনত আশা-

অনুভূতি আছে। মানব দৰদী কথাশিল্পী গৰাকীয়ে নাৰী জীৱনৰ এই মর্মস্পর্শী চিত্র চম্পা আৰু ফুল আদি চৰিত্রৰ মাজেদি প্রকাশ কৰিছে।

৮.৩.৫ উপন্যাসখনত প্রতিফলিত হোৱা মানৱতাবাদ

ইতিমধ্যে কৈ অহা হৈছে যে মানৱতাবাদ মালিকৰ উপন্যাসৰ প্রধান বৈশিষ্ট্য। প্রত্যক্ষভাৱেই হওক অথবা পৰোক্ষভাৱেই হওক, তেওঁৰ এইখন উপন্যাসতো বিভিন্ন ক্ষেত্রত মানৱতাবাদৰ প্রতিফলন ঘটিছে। দৈনন্দিন জীৱন চর্যাত কৰা কাম-কাজত সমাজত বাস কৰা লোকসকলে যি পাৰস্পৰিক সহযোগিতা আগবঢ়ায়, তাৰ মাজতে জীৱনৰ ৰূপ-ৰস সোমাই আছে। মানৱীয় সম্পর্ক ৰক্ষাৰ বাবে মানুহে এইদৰে পৰস্পৰে পৰস্পৰক সহায় কৰে। *জীয়া জুৰিৰ ঘাট*তো দুখীয়া চালেহক গাঁৱৰ পুণ্যেশ্বৰ দোকানী, ৰাজেন আদিয়ে তাৰ বিয়াৰ সময়ত লগা লাগতিয়াল আচবাব-পত্র দি যি সহায় কৰিছিল সেয়াও মানুহৰ স্বভাৱজাত পৰোপকাৰী মনোবৃত্তিৰে পৰিচায়ক। সম্পর্কীয় দদায়েক কাদেৰে অভিভাৱকৰ দৰে জেহিৰ, কণমাই আৰু চালেহৰ সুখ-সুবিধাৰ খবৰ ৰখাৰ লগতে চালেহৰ জীৱনলৈ সুস্থিৰতা আনিবলৈ তাক বিয়া পাতি দিবলৈ স্থিৰ কৰিছিল। এইটো এগৰাকী দূৰদৃষ্টিসম্পন্ন অনুভবী অভিভাৱকৰ লক্ষণ। সেইমতে কাদেৰে সকলো পিনৰ পৰা উপযুক্ত ৰহিম মণ্ডলৰ নুমলীয়া জীয়েক চাৰাক চালেহৰ বাবে ঠিক কৰিছিল। আজিৰ বস্তুবাদী সমাজত এইদৰে অন্যৰ কাৰণে শুভচিন্তা কৰা মানুহ বিৰল। সেই ফালৰ পৰা কাদেৰ চৰিত্রটো এটা উজ্জ্বল চৰিত্র। ভোলা, চম্পা আৰু চাৰা— এই তিনিটা চৰিত্রৰ মাজেদিও মানৱীয় চিন্তাৰ স্ফুৰণ ঘটিছে। ভোলাৰ অভাৱগ্রস্ত জীৱনৰ বিষয়ে চালেহ বিদিত। তথাপিতো বন্ধুত্বৰ খাটিৰতেই হওক বা এগৰাকী সহৃদয় শ্রোতা বুলি ভাবিয়েই হওক, চালেহে ভোলাৰ আগত তাৰ শাৰীৰিক অসুস্থতাৰ কথা ব্যক্ত কৰিছিল। চালেহৰ সেই কথা শুনাৰ পিচত ভোলাই যিখিনি কথা ক'লে তাৰ মাজেদি এগৰাকী নিৰপেক্ষ বিবেকবান ব্যক্তিৰ মানসিকতা প্রতিফলিত হৈছে। অশিক্ষিত ভোলাই চালেহক জীৱনৰ বাস্তৱিকতাৰ লগত পৰিচয় কৰাই দিলে। তাৰ পৰামর্শ মতে চালেহে নিজৰ গোপন ব্যাধিৰ কথা ঘৈণীয়েক চাৰাৰ আগত ব্যক্ত কৰিলে।

চম্পা এজনী গণিকা। অথচ মাজে সময়ে তাই নিজকে আত্মসমালোচনা কৰি চাব খোজে। কিন্তু ফল শূন্য পায়। তাই সেই কুটিল পাকচক্রৰ পৰা ওলাই আহিব নোৱাৰে। অথচ তাইৰ 'গ্রাহক' চালেহৰ প্রতি তাইৰ মনত অপাৰ অনুকম্পা জাগ্রত হৈছিল। এজনী গণিকাৰ মনত সৃষ্টি হোৱা এনে ভাবনা মানৱতাবাদৰেই প্রকাশ। চাৰাই গিৰীয়েকৰ কথা শুনাৰ পাছত স্বাভাৱিকতে অভিমান প্রদর্শন কৰাতোৱেই স্বাভাৱিক হ'লহেঁতেন। অথচ তাই অতি সহজ ভাবে ক'লে যে চালেহে অনতিপলমে ৰোগ নিৰাময়ৰ বাবে চিকিৎসা কৰাব লাগে। টকাখিনি তাই দিব। এয়াও মানৱতাবোধৰে প্রকাশ।

৮.৩.৬ উপন্যাসখনৰ সাহিত্যিক সৌন্দর্য

সর্বসাধাৰণক লৈ সর্বসাধাৰণৰ বাবেই উপন্যাস সৃষ্টিত মনোনিৱেশ কৰা মালিকে ঔপন্যাসিক হিচাপে নিজৰ স্বকীয়তা প্রদর্শন কৰিবলৈ সমর্থ হৈছে।

- ভাষাৰ লালিত্য মালিকৰ উপন্যাস কৃতিৰ অন্যতম দিশ। কলাত্মক দৃষ্টিভঙ্গীৰ ফালৰ পৰা বিচাৰ কৰিলে ভাষাৰ লালিত্যই বর্ণনীয় অংশছোৱাক কেৱল যে উচ্চস্তৰৰ ৰচনাৰ শাৰীলৈ লৈ যায় এনে নহয়, বৰঞ্চ তাৰ লগতে ই পাঠকৰ মনত আহ্লাদ সৃষ্টি কৰে। *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* আৰম্ভণিৰ কেইশাৰীমান বাক্যত চকু ফুৰালে এই কথা প্রতীয়মান হয়— "আগে আগে চৰাইটো উৰি গৈছিল— ঝাঁও বননিৰ সিপাৰলৈ, মৰা-সূঁতিৰ বালি-চাপৰিৰ সিপাৰলৈ। হাঁহি থকা আকাশখনেৰে ভৰি থকা সেউজীয়া হাবিখনৰ ফালে।" সেইদৰে—

  ফটিকা পানীৰ ধাৰ-নিছিগা সোঁত।
  বালি-চাপৰি নহয়, বোৱঁতী সুঁতিৰ কল-কলনি। সি ওপৰলৈ চালে।
  হাঁহি থকা আকাশখন পৃথিৱীলৈ নামি আহিছে।
  গছে পাতে ফাগুনৰ মৰমী মর্মৰ ধ্বনি।
  সি দূৰলৈ চালে। বগা পাখিৰ অকলশৰীয়া চৰাইটো দূৰলৈ উৰি উৰি গৈ আছে।

- যিহেতু সর্বসাধাৰণেই ঔপন্যাসিকৰ লক্ষ্য আছিল, সেইবাবে তেওঁ তেওঁৰ ৰচনাত সাক্ষৰ-নিৰক্ষৰ আদি কৰি সমাজৰ সকলো স্তৰৰ লোকে বুজি পোৱা হৃদয়ৰ ভাষা প্রয়োগ কৰিছে। মন কৰিবলগীয়া যে তেওঁ উপন্যাসত উভয় হিন্দু আৰু মুছলমান সমাজক চিত্রিত কৰিছে। পিছে চৰিত্রৰ মুখত দিয়া কথাৰ সেই সেই সমাজত চৰিত্রবিশেষে অৱস্থান কৰি থকা সামাজিক স্থান আৰু পাৰিপার্শ্বিকতাৰ লগত খাপ খোৱা বিধৰ। ফলত চৰিত্রসমূহ অধিক জীৱন্ত ৰূপত ফুটি উঠা পৰিলক্ষিত হয়। এই উপন্যাসখনত চিত্রিত হোৱা কাদেৰ চৰিত্রৰ মুখত দিয়া কথাৰ মাজেদি যেন ঔপন্যাসিকৰ সেই দৃষ্টিভংগী ধৰা দিছে— "লাগ বুলিলেই ছোৱালী এজনী পায় নেকি? আৰু বদিৰৰ জীয়েকজনীতনো কিটো দেখে জানো? গাভৰু ছোৱালী দেখিলে ডেকা ল'ৰাবোৰ কণা হয় হ'বলা। বাপেক-মাক ৰলি-ৰাৰিছে ছোৱালী চাই খুজি আনি দিব পায়, ল'ৰাই বিয়া কৰাব পায়। আজি-কালিৰ ল'ৰাই ছোৱালী চাই ফুৰে, ছোৱালীয়ে ল'ৰা বাছি লয়। কিয়ামতৰ ওচৰ চাপি আহিছে।"
- কথাশিল্পী মালিকৰ উপন্যাসকৃতিত এক বিশিষ্ট ভঙ্গীৰ গদ্যৰ অৱস্থিতি দেখিবলৈ পোৱা যায়। নিভাঁজ অসমীয়া শব্দ কিছুমানৰ প্রয়োগে তেওঁৰ উপন্যাসৰ গদ্যক এক বিশেষ সাহিত্যিক মর্যাদা প্রদান কৰিছে। *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* প্রথম পৃষ্ঠাৰ প্রথম কেইশাৰী বাক্যৰ মাজতে মালিকৰ গদ্যৰ সেই বিশেষ সূৰ ঝঙ্কাৰিত হোৱা দেখা যায়—

খোজবোৰ পিছলি পিছলি যায়।
এখোজ, দুখোজ — এবেঁও, দুবেঁও
শুকান বালিত শুদা ভৰিৰ গোৱোহা-পিছলা খোজ।
মৰা নদীৰ চেৰা-সুঁতিত যৌৱন-শঙ্কিত প্ৰাণৰ ভীতু খোজ।

ভাষাৰ যাদুকৰী শক্তিৰে শব্দবোৰ গাঁথিব জনা কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকে *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* উপন্যাসখনতো তেওঁৰ সার্থক কাপৰ পৰিচয় দিছে। তেওঁৰ কাপৰ পৰা নিগৰি অহা শব্দময় ৰূপত প্ৰাণৰ আকূতি আছে। কিন্তু তাৰ লগতে জ্বালা-যন্ত্ৰণাময় সংসাৰৰ তাপৰ শুষ্ক মৰুভূমিত ৰূপান্তৰিত হোৱা এচাম নৰ-নাৰীৰ আত্মকথাও মালিকে ৰচনা কৰি গৈছে। চালেহ, ভোলা, চম্পা আদি তেনে তৃষ্ণাতুৰ আত্মা, যিবিলাক জীৱন মাজুলিত কক্‌বকাই থকা জীৱ। মালিকৰ ৰচনাত এইবোৰৰ জীৱনৰ বিচিত্ৰ ভাব-অনুভূতি মনোজ্ঞ ৰূপত বর্ণিত হৈছে। এইখিনিতে মালিকৰ উপন্যাসৰ ভাষাৰ শক্তিশালী ৰূপ প্ৰতিভাত হয়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* চালেহ চৰিত্ৰটোৰ চমু পৰিচয় আগবঢ়াওক। (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটত* ফুটি উঠা মানবীয় মূল্যবোধৰ চিত্ৰণ কেনেকুৱা? (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

৮.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- মালিকে ৰচনা কৰা *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* শীর্ষক সামাজিক উপন্যাসখনৰ বিষয়বস্তু, চৰিত্ৰ আৰু উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহৰ আলোচনাৰ মাজেদি বিংশ শতিকাৰ পঞ্চম দশকৰ অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজখনৰ লগতে চহৰীয়া সমাজখনৰ জীৱনচর্যাৰ লগত পৰিচিত হ'লোঁ।
- মালিকৰ প্ৰাৰম্ভিক স্তৰৰ উপন্যাস হিচাপে চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ ক্ষেত্ৰতেই হওক অথবা অন্য দিশতে হওক, কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত ঔপন্যাসিকৰ কাপৰ পৰা নির্গত শব্দ দুর্বল হৈছে। তেওঁ চাৰা চৰিত্ৰক অধিক সজীৱ কৰি চিত্ৰিত কৰিব পাৰিলেহেঁতেন। সেই দৰে জেহিৰ, কাদেৰ আদি চৰিত্ৰকো আৰু অধিক সক্ৰিয় চৰিত্ৰ ৰূপে গঢ় দিব পাৰিলেহেঁতেন। চালেহৰ মনত উদ্ভৱ হোৱা দ্বন্দ্বাত্মক স্থিতিত গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ বাবেই হওক অথবা অন্য কিবা কাৰণতেই হওক উল্লেখ কৰি অহা চৰিত্ৰ কেইটাক অধিক উজ্জ্বল ৰূপত দাঙি নধৰিলে।

- মালিকৰ প্ৰত্যেকখন উপন্যাসেই সাহিত্যিক সৌন্দৰ্যৰ কোনো নহয় কোনো উপাদানেৰে সমৃদ্ধ হয়। *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* উপন্যাসখনো ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। মালিকৰ যাদুকৰী ভাষাৰ পৰশ এইখন উপন্যাসতো পৰিছে। এইটো উপন্যাসখনৰ এক অন্যতম উজ্জ্বল দিশ।

৮.৫ অধিক জানিবলৈ

১) ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা.) (২০০০); *এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস;* গুৱাহাটী ঃ জ্যোতি প্ৰকাশন।

২) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৩) বৰা শইকীয়া, লীলাৱতী (সম্পা.) (২০০৭); *অসমীয়া চুটি গল্পৰ প্ৰবাহ;* গুৱাহাটী ঃ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।

৪) ভৰালী, শৈলেন (২০০৩); *উপন্যাস ঃ বিচাৰ আৰু বিশ্লেষণ;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৫) মালিক, চৈয়দ আব্দুল (১৯৮৭); *ধন্য নৰ তনু ভাল;* গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্টোৰ্ছ।

৬) ৰহমান, লুৎফুৰ (সম্পা.) (১৯৯৮); *চৈয়দ আব্দুল মালিক ৰচনাৱলী (প্ৰথম খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ কস্তুৰী প্ৰকাশন।

৭) ৰহমান, লুৎফুৰ (সম্পা.) (১৯৯৮); *চৈয়দ আব্দুল মালিক ৰচনাৱলী (দ্বিতীয় খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ কস্তুৰী প্ৰকাশন।

৮) ৰহমান, লুৎফুৰ (সম্পা.) (১৯৯৮); *চৈয়দ আব্দুল মালিক ৰচনাৱলী (তৃতীয় খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ কস্তুৰী প্ৰকাশন।

৯) ৰহমান, লুৎফুৰ (সম্পা.) (১৯৯৮); *চৈয়দ আব্দুল মালিক ৰচনাৱলী (চতুৰ্থ খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ কস্তুৰী প্ৰকাশন।

১০) ৰহমান, লুৎফুৰ (সম্পা.) (১৯৯৮); *চৈয়দ আব্দুল মালিক ৰচনাৱলী (পঞ্চম খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ কস্তুৰী প্ৰকাশন।

১১) শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ (১৯৯৫); *উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস;* গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্টোৰ্ছ।

১২) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।

১৩) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (২০০৭); *অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।

৮.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ নিবনুৱা সমস্যাৰ স্বৰূপ... ...*জীয়া জুৰিৰ ঘাটত* চালেহ আৰু ভোলা চৰিত্রৰ মাজেদি নিবনুৱা সমস্যাৰ জটিল ৰূপ বর্ণনা কৰা হৈছে।

২নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* চালেহ চৰিত্রটোৰ চমু পৰিচয়... ...নিবনুৱা চালেহৰ মনৰ হতাশাবোধৰ চিত্রণ... ...চাকৰি বিচাৰিবলৈ সি চলোৱা চেষ্টা আৰু সেই চেষ্টাত তাৰ বিফলতা, ইত্যাদি থূলমূলকৈ উল্লেখ কৰক।

৩নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* কাহিনীৰ নিচেই চমু উল্লেখ... ...তাৰ মাজে মাজে চালেহ-ভোলা, জেহিৰ-কাদেৰ, চালেহ আৰু তাৰ বন্ধুবর্গ, চালেহ-চাৰা, ইত্যাদি পাৰস্পৰিক সম্পর্কৰ মাজেদি কি দৰে মানৱীয় প্রমূল্যৰ প্রকাশ ঘটিছে তাৰ উল্লেখ।

৮.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাট* কি শ্রেণীৰ উপন্যাস? উপন্যাসৰ মূল বিষয়বস্তু কি?

প্রশ্ন ২ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* নাৰী চৰিত্র কেইটা আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটত* সৰল গ্রাম্য জীৱনৰ চিত্র কি দৰে ফুটি উঠিছে? আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৪ ঃ নৈতিক স্খলনৰ পথত ভৰি দি তাৰ ভয়ংকৰ পৰিণাম ভোগ কৰা চালেহ চৰিত্রটোৰ মনোজগতত সৃষ্টি হোৱা সংঘাতৰ চিত্র অংকন কৰক।

প্রশ্ন ৫ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* চাৰা আৰু চম্পা চৰিত্র দুটাৰ তুলনামূলক বিচাৰ আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ৬ ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাটৰ* চালেহ আৰু ভোলা চৰিত্র দুটাৰ তুলনামূলক বিচাৰ আগবঢ়াওক।

*** ***** ***